

פרשת תצווה

איזון בין תפקידים

היהדות תרמה רבות לתורת המנהיגות עם עקרון "הפרדת הרשויות". התורה מדגישה את הצורך בביזור סמכויות, כשהמלך אחראי על הכוח, הכהן על הפולחן, והנביא על המוסר החברתי. בניגוד למלכים במזרח הקדום, שלעיתים נתפסו כאלים, המלכים בישראל כמעט ולא היו מעורבים בפולחן הדתי, למעט קריאת ספר הברית במעמד הקהל.

בפרשת תצווה חלוקת המנהיגות הדתית עצמה לשתי פונקציות נפרדות: הנביא והכהן. מתממשת הפרדה זו בדרמטיות. הפרשה מתמקדת בתפקידו של הכהן ומתעלמת מהנביא. פרשתנו היא הראשונה מתחילת ספר שמות ששמו של משה אינו נזכר בה. זוהי בבירור פרשה כוהנית, להבדיל מנבואית.

גם בתוך המנהיגות הדתית קיימת הפרדה בין הנביא לכהן. הכוהנים, בני אהרן, ירשו את תפקידם, בעוד הנביאים מונו ישירות בידי ה'. תפקיד הכהן קבוע ומעגלי, בעוד הנביא פועל במשימות משתנות לפי צורכי הזמן. הכוהנים שמרו על

גבולות הטהרה והקדושה, בעוד הנביאים פעלו לקידום צדק וחסד. הכוהנים נבדלו מהעם, בעוד הנביאים חיו בקרבם ודיברו בלשונם.

משימתו של הכוהן הייתה הוראת חוק וסדר,

ואילו הנביאים התריעו על עוולות. הכוהן ייצג מוסד קבוע, אך הנביאים, שביטאו אישיות ייחודית, היו לעיתים אנטי-ממסדיים. חז"ל אמרו: "אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד".

עם השנים, תפקידי הכוהנים והנביאים השתנו. הכוהנים שימשו שופטים ונושאי הוראה, בנוסף לעבודת המקדש. מערכת זו של חלוקת תפקידים בין המלך, הכוהן והנביא יצרה מערכת מנהיגות מבוזרת, המשלבת קדושה, מוסר וכוח תוך שמירה על איזונים ובלמים הכרחיים לקיום חברתי-בר-קיימא.

מעובד מתוך האתר של הרב זקס וספריו השונים
לקריאה בהרחבה סרקו את הברקוד

מנהיגות - מודל לחקי

כהן ונביא

המלכים במסופוטמיה והפרעונים במצרים נחשבו אלים למחצה, או מתווכים ראשיים בין בני האדם והאלים. בחגים הדתיים הגדולים הם שימשו בקודש. הם נחשבו לנציגי השמיים עלי אדמות.

אולם בניגוד גמור לכך, **היהדות לא נתנה למוסד המלוכה כמעט שום תפקיד דתי** (למעט קריאת ספר הברית בפי המלך אחת לשבע שנים במעמד הקהל). עיקר התנגדותם של חז"ל למלכי בית חשמונאי נגע לכך שכמה ממלכים אלה הפרו את הכלל עתיק היומין והכריזו על עצמם כוהנים גדולים. בתלמוד מנוסחת הטענה בפיו של אחד מחכמי הפרושים שאמר לינאי המלך: "רב לך כתר מלכות! הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן". (קידושין סו ע"א). משמעות עיקרון זה היא חילון הכוח.

תפקידי הכוהנים היו יסוד מוסד בחייה של ישראל הקדומה. הם סיפקו לחיים הדתיים מבנה והמשכיות. אך לעיתים נפלו לשחיתות ופוליטיזציה. משום כך נדרשו **נביאים. הם היו המבקרים החברתיים הראשונים בעולם**, וא-לוהים יפה את כוחם לומר אמת לבעלי השררה, הם מילאו תפקיד חיוני בשימור המוסר והייעוד הלאומי.

שיתוף פעולה מעצים מתוך נבדלות

המסר המרכזי של התורה במנהיגות הוא הצורך בחלוקה וביזור סמכויות. בעם ישראל הקדום, **המלך** הופקד על הכוח, **הכוהנים** על הקדושה, **והנביאים** על היושרה החברתית.

מנהיגות יהודית איננה פונקציה בודדת אלא שדה של מתחים פורה בין תפקידים שונים, המבטיח מגוון קולות וזוויות ראייה.

צוות מנהיגות צריך לכלול אנשים מגוונים בנקודות חוזק. מזג אישי והשקפת עולם, תוך פתיחות לביקורת והימנעות מחשיבה אחידה. ביהדות, המונופול על ההנהגה שמור לשמיים בלבד. **התנגשות פורה בין נקודות מבט – של מלך, כוהן ונביא – מולידה תוצאה גדולה מכל תפקיד יחיד.**

עקרונות
במנהיגות

מיהם נביאי ישראל בזמננו.
מיהם באמת, לדעתכם?

מה היה מהפכני כל כך בכינון האבחנה בין
שלושת תפקידי המנהיגות?

עקרונות במנהיגות - הרב יונתן זקס | איזון בין תפקידים

עקרונות בחינוך

גיוון השקפות ככלי ליצירת
הרמוניה ארגונית

צוותי חינוך:

- **גיוון ואיזון:** כיצד ניתן לשמר את האיזון בין תפקידים שונים בצוות, תוך שמירה על עצמאות כל אחד מהתפקידים?
- **ביקורת בונה:** כיצד ניתן לעודד חברי צוות להשמיע ביקורת בונה ולמנוע חשיבה קבוצתית אחידה?
- **הקשבה ושוויון:** איך ניתן לוודא שכל קול בצוות ההנהגה נשמע ונלקח בחשבון?

תלמידים:

- **מניעת ריכוזיות:** איך ניתן למנוע מצב שבו כוח מרוכז בידיים של אדם אחד בלבד?
- **אחריות אישית וקולקטיבית:** כיצד תוכלו, כחלק מהכיתה, לתרום לאיזון ולשיתוף פעולה בין חברי הכיתה?
- **ביקורת בונה:** איך לדעתכם כדאי להתמודד עם ביקורת באופן שמקדם ולא מעכב?

